

z kapitalistických armád

JADERNÉ ZBRANĚ

A

VOJENSKÁ STRATEGIE

USA A NATO

V 70. A 80. LETECH

(2. část)

Plukovník Ing. Miroslav Kaderá

Použití strategických útočných sil USA

Strategické útočné síly USA představují rozhodující jadernou údernou sílu NATO.

Z celkového počtu 2243 nosičů, kterými disponuje aliance, je zařazeno ve třech složkách strategických útočných sil 2049, což představuje 91 %. V současné době disponují Spojené státy americké 1054 odpalovacími zařízeními mezikontinentálních řízených střel (ICBM — Intercontinental Ballistic Missiles), z toho 54 pro RS Titan II, 450 pro RS Minuteman II a 550 pro RS Minuteman III, dále 624 odpalovacími zařízeními námořních řízených střel (SLBM — Submarine Launched Ballistic Missiles) na 38 ponorkách s jaderným pohonem, z toho 80 pro RS Polaris A3, 368 pro RS Poseidon C3 a 176 pro RS Trident I a 370 strategickými bombardovacími letouny (SB — Strategic Bombers), z toho 300 B-52G, H, D, 4 B-1 a 66 SBL FB-111A (206 strategických bombardovacích letounů, převážně B-52, není započítáno, nejsou zařazeny v operačních útvarech a svazcích).

Od vytvoření strategických útočných sil usilují USA trvale o získání převahy ve strategické oblasti. Koncepte použití strategických útočných sil je v souladu s americkou vojenskou strategií „realistického odstrašování“, která je plně závislá na dosažené úrovni jejich technického rozvoje a na dosavadním stavu rovnováhy sil. Velká nepřesnost prvních mezikontinentálních RS a námořních RS neumožňovala jejich použití proti malorozměrným cílům, tedy proti vybraným objektům vojenského i civilního charakteru. Strategické útočné síly USA měly být proto použity podle koncepce „zaručeného zničení“ (Assured Destruction), která stanovila požadavek způsobit protivníkovi nenahraditelné ztráty ve výši 25 % na obyvatelstvu a až 65 % na ekonomickém potenciálu. Tato koncepce nebezpečovala realizovat v dostatečném rozsahu princip tzv. „omezení škod“ (Damage Limitation), který stanovil opatření aktivního a pasivního charakteru, která měla snížit účinky jaderných úderů protivníka na území USA. Nejvýznamnějším opatřením aktivního charakteru, o který fakticky

usilují USA dodnes, měla být schopnost vedení „předstihuujícího úderu“.

Za období od roku 1969 do roku 1980 zvýšily USA svůj jaderný potenciál z 3950 na 10 200 jaderných hlavic. Toto zvýšení bylo umožněno tím, že se podařilo vyvinout a zavést do výzbroje strategických RS vícenásobné manévrující jaderné hlavice typu MIRV (Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle).

Systém MIRV představuje velký kvalitativní skok při modernizaci strategických RS. Strategická RS, vybavená hlavicí typu MIRV, může vypustit několik samostatných jaderných hlavic, z nichž každá může být navedena na jiný cíl, nebo po různých dráhách letu na stejný cíl.

Jaderné hlavice typu MIRV mají ve srovnání s jednotnou jadernou hlavicí větší schopnost pronikat systémem protiraketové obrany. Nejdůležitější součástí systému MIRV je systém řízení pro poslední fázi letu (Post-boost Control System), který zabezpečuje pohon a řízení letu posledního stupně strategické RS po jeho oddělení. Ten je vybaven inerciální navigační soustavou a malými raketovými motory, kterými je možné upravit jeho rychlost a polohu. Po odpojení posledního stupně, spojeného s hlavicí typu MIRV, a po krátkém setrvačném pohybu, systém řízení zabezpečí jeho navedení na vypočtenou dráhu a upraví rychlost letu a směr, které odpovídají vypuštění první samostatné jaderné hlavice. Druhá a každá další samostatná jaderná hlavice je vypuštěna po obdobném manévru. Za předpokladu, že nosnému stupni byl udělen impuls k rovně původní dráhy letu, budou se vypuštěné samostatné jaderné hlavice přibližovat k cíli pod menším nebo větším úhlem a jejich dopad bude zpožděn o několik minut. Odchylna kolmá k rovině dráhy letu bude velmi malá. Vícenásobné manévrující jaderné hlavice mohou zasáhnout několik cílů vzdálených od sebe až několik set kilometrů.

Jako první byly vícenásobnými manévrujícími jadernými hlavicemi vybaveny v roce 1970 mezikontinentální RS Minuteman III (hlavice Mk.12 o mohutnosti 3X 200 kt s pravděpodobnou kruhovou úchylkou 600 m) a námořní RS Poseidon C3 (hlavice Mk.300 o mohutnosti 7 až 14X 50 kt s pravděpodobnou kruhovou úchylkou rovněž 400 m). [Za pravděpodobnou kruhovou úchylku [v anglickém originálu CEP — Circular Error Probable] se u RS považuje kruh, jehož střed leží na cíli, do něhož dopadne 50 % odpálených RS. Aby měla RS dostatečnou účinnost, měla by mít vlastní poloměr ničivého účinku větší, než

je střední pravděpodobná kruhová úchylka.]

Dosažení vysoké přesnosti zásahu cíle při použití menší jaderné náplně umožnilo USA vrátit se k původní koncepci úderu proti vybraným vojenským objektům podle principu „úderu proti silám“ (Counterforce) a proti civilním objektům „úderu proti obyvatelstvu“ (Countervalue). Tyto principy měly demonstrovat schopnost strategických útočných sil USA zničit libovolný objekt na území protivníka, a tak zvýraznit věrohodnost koncepce „odstrašování“ ve strategickém měřítku.

Na základě těchto skutečností mohl tehdejší ministr obrany USA M. Schlesinger vyhlásit v roce 1973 určité změny v dosavadním pojetí použití strategických útočných sil USA, které vešly do podvědomí jako „Schlesingerova doktrína“.

Schlesinger prosazoval, aby na rozdíl od dosavadního způsobu byla větší část strategických útočných sil použita v prvním pořadí k úderům proti strategickým jaderným silám protivníka. Hustě obydlená centra měla připadat v úvahu jako cíle až v případě další eskalace „strategické jaderné války“. [Podle americké vojenské strategie „realistického odstrašování“ může být vedena strategická jaderná válka, jaderná válka na válčisti, konvenční válka na válčisti a konvenční válka na jednotlivém válčisti.]

Vyhlášení, že civilní objekty měly být jako cíle až na nejvyšším stupni eskalace „strategické jaderné války“, mělo zmenšit riziko zničení velkých amerických měst odvetným úderem protivníka a tím zároveň zvýšit u evropských spojenců důvěru v záruku, že USA použijí jaderné zbraně v případě potřeby. V červnu roku 1974 Sbor náčelníků štábů ozbrojených sil a ministerstvo obrany USA schválily návrh Schlesingera a v první polovině roku 1975 „Národní vojenské velitelské středisko“ ozbrojených sil USA přeplánovalo vedení strategických jaderných úderů.

Tato nová koncepce použití strategických útočných sil USA byla dále umožněna zdokonalením řídicího systému CDBS (Command Data Buffer System), který umožnil změnit cíle RS Minuteman III za 25 až 35 minut, kromě těch, které měly uložený program letu trvale v paměti. Případná změna cílů všech RS Minuteman III v pohotovosti, včetně výměny programů uložených v paměti naváděcího a řídicího systému RS, vyžaduje 10 hodin. Zavedením „Létajícího systému řízeního odpálení“ ALCS (Airborne Launch Control System) bylo dosaženo dalšího zdokonalení systému řízení mezikontinentálních RS.

Jednou ze závažných otázek použití strategických útočných sil USA je možnost jejich použití s překvapením, vedením tzv. „předstihujícího úderu“. V podmínkách strategické jaderné rovnováhy jej však nelze uskutečnit, jelikož zavedené kosmické průzkumné a výstražné systémy a i pozemní radiolokátory s dosahem za horizont jsou schopny zjistit mezikontinentální RS za letu 25 až 28 minut před dopadem na cíl, což umožňuje přijmout opatření k vedení „odvetného vstřícného úderu“ protivníka. V této souvislosti je možné pochybovat o účelnosti dalšího zvyšování jaderného potenciálu strategických útočných sil USA, který podle prohlášení samotných vojenských představitelů USA je v dosažené úrovni nevyužitelný.

Snaha o narušení dosavadní strategické jaderné rovnováhy a získání převahy na svou stranu nutí USA přijímat další opatření v modernizaci strategických útočných sil. Některé z programů byly a jsou již na samé únosnosti „ekonomických možností“ a bylo je třeba pozastavit, jako např. výrobu nového strategického bombardovacího letounu B-1. Náklady na jeho zavedení (odhadované v r. 1977 na 23 miliard dolarů) ohrožovaly plánovaný vývoj a výrobu nové mezikontinentální RS MX.

Nová mezikontinentální strategická RS MX by měla podle představ USA splňovat vyšší požadavky než RS Minuteman III. Především jde o zvýšení schopnosti „přežít“. Za tím účelem má být konstruována jako mobilní RS a umístěna v podzemním systému úkrytů, vzájemně propojených tunely. Pro 200 RS se má vybudovat 4500 úkrytů. Ani to však nepovažuje současný ministr obrany USA C. Weinberger za dostatečně bezpečné a vydal pokyn k zpracování studie o případném jejich rozmístění na bojových plavidlech vojenského námořnictva. Mezikontinentální RS MX má být vybavena novou generací vícenásobné manévrující jaderné hlavice typu MaRV (Maneuvering Reentry Vehicle) o mohutnosti 10×335 kt a s pravděpodobnou kruhovou úchylkou 100 m.

Přezbrojení 12 ponorek třídy Lafayette novými námořními RS Trident I, vybavených hlavicí typu MIRV o mohutnosti 37×X100 kt s pravděpodobnou kruhovou úchylkou 200 m a s dosahem 7500 km a zavěšení do výzbroje nových ponorek třídy Ohio, vyzbrojených již 24 námořními RS Trident II, vybavených hlavicí typu MaRV o mohutnosti 14×150 kt s pravděpodobnou kruhovou úchylkou 100 m a s dosahem 11 000 km, má snížit zranitelnost a závislost ponorek na zámořských základnách, zjednodušit jejich systém materiálně tech-

nického zabezpečení a podstatně zvýšit jejich údernou sílu. (Šest ponorek třídy Ohio, plánovaných zavést do výzbroje vojenského námořnictva do roku 1985, má být vyzbrojeno ještě RS Trident I. Vyzbrojení plánovaných 13 ponorek RS Trident II má být uskutečněno v průběhu druhé poloviny 80. let.)

Hlavice typu MaRV představuje další pokrok v oblasti vývoje vícenásobných manévrujících jaderných hlavic. Na rozdíl od typu MIRV, u kterého je hnacím a řídicím systémem vybaven poslední stupeň pevně spojený s hlavicí, je u hlavice typu MaRV vybavena hnací a řídicí jednotkou každá samostatná jaderná hlavička. Po vypuštění z nosného kontejneru může samostatná hlavička manévrovat v libovolném směru a neletí po balistické křivce. Tento typ vícenásobných manévrujících jaderných hlavic se vyznačuje velkou pravděpodobností překonání protiraketové obrany protivníka, vysokou manévrovací schopností a přesností zásahu.

Zvýšení úderné síly mezikontinentálních RS Minuteman III má být dosaženo vybavením 300 RS do roku 1983 novou vícenásobnou manévrující jadernou hlavicí typu MIRV s označením Mk.12A o mohutnosti 3×350 kt a s pravděpodobnou kruhovou úchylkou 200 m.

Ke zvýšení účinnosti „odstrašování“ a popřípadě i použití strategických útočných sil byly vyvinuty a plánují se zavést postupně do výzbroje strategického bombardovacího letectva řízené střely s plochou dráhou letu AGM-86B a vojenského námořnictva BGM-109 Tomahawk. Řízené střely AGM-86B mají být ve výzbroji bombardovacích letounů B-52G, první letka má dosáhnout operační pohotovosti do konce roku 1982, všechny plánované letouny, tj. 151, v roce 1990. Měly by být ve výzbroji i bombardovacích letounů FB-111B, pokud nerozhodne nová americká administrativa jinak, neboť přehodnocuje dosavadní výstavbu strategického bombardovacího letectva, které považuje za nejzastaralejší složku strategických útočných sil USA.

Na základě dosaženého a předpokládaného technické úrovně strategických útočných sil, především v dosahované přesnosti zásahu a typu a počtech jaderných hlavic, dal bývalý prezident J. Carter pokyn k vypracování memoranda č. 59, které vyhlásil 26. 7. 1980. Dosavadní a předpokládaný vývoj v přesnosti zásahu a počtech jaderných hlavic jednotlivých typů RS strategických útočných sil USA uvádí **tabulka 1.**

Memorandum č. 59 neznámená v dosavadní americké vojenské strategii „realistického odstrašování“ žádnou významnou

Tabulka 1

Typ RS	Rok zavedení do výzbroje	Přesnost zásahu (PKU v m)	Dosah (v km)	Mohutnost jaderné hlavice
Titan I	1955	2 000	11 340	10 Mt
Titan II	1962	1 500	10 000 16 000	10 Mt 4-7 Mt
Minuteman I	1962	1 600	9 000	1-1,5 Mt
Minuteman II	1966	800	10 000	1-2 Mt
Minuteman III	1970 1981	600 400	11 200	3 × 200 kt 3 × 350 kt
MX	1985	100	11 000	10 × 335 kt
Polaris A1	1960	2 000	2 500	800 kt, 1 Mt
Polaris A2	1962	1 800	2 800	800 kt, 1 Mt
Polaris A3	1964 1972	1 600	4 600	1 Mt 3 × 200 kt
Poseidon C3	1970	400	1 500 4 600	14 × 50 kt 7 × 50 kt
Trident C4	1979	200	7 500	7 × 100 kt
Trident D5	1985	100	11 000	14 × 150 kt
AGM-86 B	1982	30	2 500	170-200 kt
BGM-109	1982	30	2 500 -	170-200 kt
Tomahawk			5 000	

změnu. Do plánů na použití strategických útočných sil však vneslo nové alternativy a možnosti, neboť vychází z předpokladu, že strategické útočné síly mohou získat schopnost skutečně „předstihující úder“ proti vybraným strategickým vojenským objektům protivníka, tedy Sovětskému svazu a ostatním státům Varšavské smlouvy. V prvním mají být ničeny nejvyšší politické, státní a vojenské orgány, odpalovací základny pozemních mezikontinentálních RS, námořní základny ponorek vyzbrojených RS, letecké základny dálkového bombardovacího letectva, soustředění vojsk, velitelská stanoviště a střediska řízení ozbrojených sil a závody vojenského průmyslu umístěné mimo velká města.

Memorandum č. 59 navazuje na původní tzv. „Schlesingerovu doktrínu“, detailně ji rozpracovává a má demonstrovat schopnost USA zničit libovolný vybraný cíl na území protivníka. Jeho hlavním záměrem je však snaha uskutečnit „předstihující úder“ proti strategickým silám protivníka, vyřadit jich dostatečné množství a tím zabránit protivníkovi v uskutečnění „odvetného úderu“ proti objektům na území USA. Memorandum č. 59 je dále plně v souladu se záměry USA na vytvoření v západní Evropě tzv. „eurostrategických jaderných sil“, které by byly schopny společně s ostatními „jadernými silami na válčičti“ vést jadernou válku v Evropě bez účasti amerických strategických útočných sil.

Z prohlášení oficiálních a vojenských činitelů USA vyplývá, že dosavadní koncepce použití strategických útočných sil nevyhovuje, neboť neskýtá možnost dostatečně zničit strategické jaderné síly protivníka. Ztráty, které by byly USA způsobeny „odvetným úderem“ protivníka, by byly neúměrné. Jako východisko se nabízí tzv. „strategie hrozbou odpálením mezikontinentálních RS“ (Launch-on-Warning Strategy), kterou by měly zabezpečovat především mezikontinentální RS MX. Další možnost poskytuje koncepce „Fízené eskalace“, uplatňovaná i při použití strategických útočných sil. Memorandum č. 59 je konečně vytvořeno i na jejím teoretickém základě. Cílovým záměrem USA je však snaha zvrátit dosavadní strategickou jadernou rovnováhu ve prospěch USA. Americký ministr zahraničí A. Haig se k tomuto problému vyjádřil takto: „Rovnováha je již nepřijatelná, je třeba získat převahu, kdo chce zvítězit, musí být lepší, silnější a rychlejší než protivník“. Nepřijatelná je pro amerického prezidenta R. Reagana i nová smlouva SALT 2 (Strategic Arms Limitation Talks), podepsaná v roce 1979, jelikož podle jeho názoru nezabraňovala zbrzdění technického pokroku v oblasti strategických zbraňových systémů především na straně SSSR.

Prezident USA R. Reagan několikrát potvrdil, že hodlá pokračovat v politice z „pozice síly“. Svědčí o tom skutečnost, že přijal všechny zbrojní programy, které schválil jeho předchůdce, a prosadil zvýšení vojenského rozpočtu v rozpočtovém roce 1981—1982 z navrhovaných 184,4 na 188,8 miliardy dolarů a zvýšení vojenských úvěrů ze 199 na 221,4 miliardy dolarů. Zamýšlí zmodernizovat strategické bombardovací letectvo, jelikož rozhodnutí bývalého prezidenta J. Cartera o pozastavení výroby strategického bombardovacího letounu B-1 považuje za omyl. Nový strategický bombardovací letoun, odvozený od původního projektu letounu B-1, by měl být zaváděn do výzbroje od roku 1986 a

měl by se vyznačovat vyšší schopností překonávat PVO protivníka, velkou únosností bojové zátěže, velkým doletem, dobrými letovými vlastnostmi a především nižší cenou než letoun B-1, jehož cena vzrostla až na 83 milióny dolarů. Plánované zavedení RS s plochou dráhou letu do výzbroje strategických bombardovacích letounů B-52G nemůže nahradit nový strategický bombardovací pilotovaný letoun, neboť jen ten v sobě zahrnuje všechny potřebné charakteristiky soudobého prostředku vzdušného napadení: rychlost, nenápadnost, velký dolet, únosnost, schopnost rozlišovat cíle a vybírat je, řízení za letu, opakování startu a použití k vedení jaderných i konvenčních úderů.

Nové možnosti v použití strategických útočných sil poskytuje USA i kosmický prostor. I když platí mezinárodní dohody o zákazu rozmísťovat v něm zbraňové systémy, výzkum a zkoušky jeho využití pro vojenské účely však probíhají nerušeně. Dokazuje to i vývoj a úspěšná zkouška s americkým raketoplánem Columbia, uskutečněná v rámci programu Space Shuttle 12. 4. 1981. Americké ministerstvo obrany se nijak netají se svým záměrem využít tohoto programu pro vojenské účely. Z plánovaných 500 letů do roku 1992 je vyhrazeno 113 pro účely ministerstva obrany USA. Nejpozději v roce 1985 plánují USA, že raketoplán dopraví na oběžnou dráhu Země družici vyzbrojenou v první fázi přepadovými RS a později i laserem o velkém výkonu k ničení družic a mezikontinentálních RS protivníka. Netají se ani možností „kontrolovat“ družice na oběžných drahách v míru, i když to mezinárodní dohody nedovolují a je to možné považovat za akt nepřátelství. Existují i další záměry využití kosmického raketoplánu, popřípadě i jiných kosmických prostředků. To jsou však již otázky, které patří do oblasti možností využití kosmu pro vojenské účely, které však v budoucnu ovlivní v zásadním směru zásady dosavadního způsobu použití strategických útočných sil USA.